

Kiedy otrzymacie swoje wynagrodzenie? O zmianach w zasadach wynagradzania biegłych w związku z nowelizacją KPC z 7 listopada 2019 roku.

W dniu 7 listopada 2019 r. weszła w życie nowelizacja Kodeksu Postępowania Cywilnego, która uzależnia przyznanie wynagrodzenia od tego czy opinia jest "jasna lub pełna". Nowelizacja ustawy o kosztach sądowych z kolei wprowadza możliwość ustalenia wynagrodzenia "z góry" przez Sąd (art. 89a) lub uzgodnienia go z biegłym (art. 89b).

Nowe zasady przyznawania wynagrodzeń - art. 288 kpc

Art. 288 Kodeksu postępowania cywilnego

§ 1. Biegły ma prawo żądać wynagrodzenia za stawiennictwo w sądzie i wykonaną pracę oraz zwrotu wydatków.

§ 2. Przewodniczący może przyznać biegłemu zaliczkę na poczet wydatków.

§ 3. Jeżeli opinia jest niepełna lub niejasna, o przyznaniu wynagrodzenia i zwrotu wydatków rozstrzyga się po jej uzupełnieniu lub wyjaśnieniu.

Dotyczący wynagrodzeń biegłych artykuł 288 kodeksu postępowania cywilnego zmieniono dzieląc na paragrafy i wprowadzając § 3 w brzmieniu: "**Jeżeli opinia jest niepełna lub niejasna, o przyznaniu wynagrodzenia i zwrotu wydatków rozstrzyga się po jej uzupełnieniu lub wyjaśnieniu.**"

Do tej pory Sąd przyznawał wynagrodzenie biegłemu najczęściej nie długo po złożeniu przezeń opinii. Z nowego brzmienia zapisów art. 288 kpc wynika, że przed przyznaniem wynagrodzenia Sąd powinien zbadać, czy opinia jest pełna i jasna. Tylko co to znaczy "pełna i jasna"?

W praktyce zapewne okaże się, że opinia jest *pełna i jasna*, jeśli nie ma do niej zarzutów czy pytań stron lub sądu. Takie sytuacje zdarzają się jedynie w najprostszych i nie częstych przypadkach. Praktyka pokazuje, że znaczna część sporządzanych opinii wymaga - zdaniem pełnomocników - wyjaśnienia czy uzupełnienia. Prawo domagania się wyjaśnień i zgłaszania zarzutów do opinii przez strony postępowania to uprawnienie strony. W praktyce strony domagają się wyjaśnień lub zgłaszają zarzuty do każdej opinii, która z jakiegoś powodu im nie odpowiada. Pytania i zarzuty do opinii zadawane są też w ramach taktyki procesowej.

Opinie z istoty rzeczy dotyczyć mają kwestii z zakresu tzw. wiadomości specjalnych nieznanymi sądomi. **Czy takie specjalistyczne opinie mają w ogóle szansę zostać uznane za jasne?**

To, co jest jasne dla specjalisty nie musi być jasne dla prawników? Weźmy pod uwagę kilka przykładów: "krwiał podtwardówkowy przyczyną zgonu" jest niewątpliwie stwierdzeniem konkretnym, ale czy jasnym - dla neurologa to pewnie elementarz? "Dostęp do rachunku bankowego powoda uzyskano wskutek działania trojana Zeus na komputerze powoda" - dla specjalisty z branży bezpieczeństwa konkretne i jasne - czy również dla sądu? "VPN to mechanizm tunelowania ruchu IP umożliwiający zdalny, bezpieczny dostęp do systemu za pośrednictwem sieci" - 100% prawda, jasna, konkretna i zrozumiała - niestety tylko dla informatyka.

Z kolei opinie z zakresu wyceny nieruchomości czy przedsiębiorstw cechuje duży stopień uznaniowości: wiele ustaleń ma charakter ekspercki, wynika z doświadczenia i wiedzy biegłego oraz jego subiektywnej w istotnym stopniu oceny. Może się okazać, że wiele takich opinii finalnie nigdy nie staną się jasnymi i pełnymi. Co wtedy?

I wszystko to miałoby może sens, gdyby sprawy toczyły się znacznie szybciej niż obecnie. Sporządzanie opinii uzupełniających celem wyjaśnienia i uzupełniania opinii głównej trwa obecnie często kilkanaście miesięcy a niekiedy nawet kilka lat. Kiedy w takich warunkach biegły może spodziewać wynagrodzenia za opinię? Za kilkanaście miesięcy? Z całym szacunkiem, ale szybciej płacą duże sieci handlowe swoim dostawcom!

W opisanej tu sytuacji istnieje duże ryzyko, że wprowadzona 7 listopada 2019 r. nowelizacja kpc w praktyce oznacza powrót do sytuacji, w której wypłata wynagrodzenia w wielu sytuacjach, zwłaszcza tych najbardziej złożonych (sic!), następuje po kilku latach od sporządzenia opinii, co i tak się zdarza. W rekordowej sprawie otrzymałem wynagrodzenie po ponad 2000 dni (dwa tysiące!), przynajmniej jednak uczciwie, że przez ostatnią dekadę tempo przyznawania i wypłaty wynagrodzeń biegłych znacząco się poprawiło.

Wszystko to pokazuje jak delikatna jest relacja między sądem a biegłym. Z jednej strony biegły to osoba zaufana, *de facto* część sądu, zwana czasem jego organem pomocniczym, więc co do zasady działająca rzetelnie, bezstronnie, wiarygodnie. Wyzierający z przepisu brak zaufania do biegłych, z pewnością jest dla wielu, twierdząc, że dla większości krzywdzący. Z drugiej strony nie sposób się nie zgodzić, że za opinie nierzetelne lub wadliwe wynagrodzenie powinno być obniżane lub nie przysługiwać w ogóle, co zresztą jest zapisane w ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (art. 89c). W sytuacji powolnego toczenia się spraw w sądach, często strony nie mają szansy domagać się obniżenia wynagrodzenia za nierzetelną opinię, bo to w międzyczasie stało się prawomocne.

Niestety takie zasady wynagradzania tyleż odpychać będą nowych chętnych do funkcji biegłego co skłaniać do rezygnacji lub ograniczenia opiniowania tych, którzy są w stanie uzyskać sensowne, przewidywalne co do kwoty i czasu wypłaty wynagrodzenia poza sądami.

Paradoksalnie, to z kolei może skłaniać do częstszego korzystania z alternatywnych metod rozwiązywania sporów (ADR), np. mediacji, gdzie łatwiej będzie znaleźć kompetentnego fachowca.

Nowości: ustalenie wynagrodzenia przed sporządzeniem opinii i wynagrodzenie wg zasad rynkowych

Przy okazji nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego znowelizowano ustawę o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Niesie ona ze sobą dwa nowe rozwiązania w zakresie ustalania wynagrodzeń biegłych zbliżające sposób wynagradzania biegłych do rynkowej normalności. Nim praktyka się ukształtuje czeka nas spore zamieszanie.

Nowe przepisy zawierają art. 89a i 89b ustawy o kosztach sądowych.

Art. 89a - wynagrodzenie w standardowych sprawach

Art. 89a ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych

1. Jeżeli można oszacować przewidywany nakład pracy biegłego przy sporządzeniu opinii i przewidywaną wysokość wydatków przewodniczący zlecając biegłemu sporządzenie opinii może oznaczyć wysokość wynagrodzenia lub zwrotu wydatków.

2 W terminie tygodnia od dnia otrzymania zlecenia sporządzenia opinii biegły może zażądać wynagrodzenia lub zwrotu wydatków w innej wysokości. Jeżeli strony zgodzą się na żądanie biegłego i zostanie uiszczona odpowiednia zaliczka, przewodniczący zleci biegłemu sporządzenie opinii za wynagrodzeniem lub ze zwrotem wydatków żdanymi przez biegłego, a jeżeli nie – za wynagrodzeniem lub ze zwrotem wydatków ustalonymi zgodnie z art. 89 wynagrodzenie biegłego.

3. Przyznając biegłemu wynagrodzenie lub zwrot wydatków sąd jest związany wysokością, na którą strony wyraziły zgodę na podstawie ust. 2.

Art. 89a ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych wprowadza możliwość ustalenia wynagrodzenia i zwrotu wydatków przed sporządzeniem opinii, co może uczynić sąd zlecając sporządzenie opinii, jeśli wynagrodzenie takie jest on w stanie oszacować (ust. 1). Biegły może w ciągu tygodnia zażądać wyższego wynagrodzenia, na co muszą przystać strony, a jeśli nie wyrażą zgody, ustalenie wynagrodzenia następuje na zasadach ogólnych (ust. 2). Uzgodnione wynagrodzenie jest wiążące (ust. 3), zapewne, o ile opinia jest jasna i kompletna.

Ustawa nie mówi, czy wynagrodzenie ustalone przez sąd może być kwestionowane przez strony, ale zapewne tak właśnie jest, zwłaszcza w kontekście zapisów art. 89c (zobacz dalej).

Jest to wyraźna droga ku ustandaryzowaniu wynagrodzeń w typowych sprawach, które ustalałby wstępnie Sąd.

Art. 89b - wynagrodzenie w nietypowych, złożonych sprawach

Art. 89b ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych

1. Jeżeli okoliczności sprawy uzasadniają przewidywanie, że w przypadku ustalenia wynagrodzenia lub zwrotu wydatków biegłego zgodnie z art. 89 wynagrodzenie biegłego wystąpią trudności ze sprawnym przeprowadzeniem dowodu z opinii biegłego, a nie ma podstaw do oznaczenia wysokości wynagrodzenia lub zwrotu wydatków biegłego zgodnie z art. 89a wynagrodzenie biegłego za sporządzenie opinii, stosuje się przepisy ust. 2–4.

2. Zlecając biegłemu sporządzenie opinii przewodniczący może określić biegłemu termin do zgłoszenia żądania ustalenia wynagrodzenia lub zwrotu wydatków w określonej kwocie. Jeżeli strony zgodzą się na żądanie biegłego i zostanie uiszczona odpowiednia zaliczka, przewodniczący zleci biegłemu sporządzenie opinii za wynagrodzeniem lub ze zwrotem wydatków żądanymi przez biegłego, a jeżeli nie – za wynagrodzeniem lub ze zwrotem wydatków ustalonymi zgodnie z art. 89 wynagrodzenie biegłego.

3. Termin, o którym mowa w ust. 2, przewodniczący ustala stosownie do obszerności materiału sprawy i stopnia jej zawartości. Termin ten nie może być krótszy niż tydzień ani dłuższy niż miesiąc od dnia otrzymania zlecenia.

4. Przyznając biegłemu wynagrodzenie lub zwrot wydatków sąd jest związany wysokością, na którą strony wyraziły zgodę na podstawie ust. 2.

Art. 89b wprowadza możliwość zapytania biegłego o wysokość wynagrodzenia, jeśli sąd nie jest w stanie oszacować wynagrodzenia przy zleceniu (czyli w każdej złożonej / nietypowej sprawie). Sąd wyznacza biegłemu termin (nie krótszy niż tydzień i nie dłuższy niż miesiąc - ust. 3) na wypowiedzenie się w kwestii wynagrodzenia po zapoznaniu się z aktami. Na wynagrodzenie żądane przez biegłego muszą zgodzić się strony (ust. 2). Jeśli się nie zgodzą wracamy do trybu dotychczasowego.

Ustawa nie określa *explicite* w jakich terminach strony mają wyrazić zgodę na wynagrodzenie proponowane przez biegłego - zapewne termin taki określać ma sąd.

Ciekawe, że w obu przypadkach zatwierdzenia wynagrodzenia przez strony (art. 89a i 89b) musi zostać wniesiona odpowiednia zaliczka na koszty i wynagrodzenie.

Do tego biegli muszą pamiętać, że są na cenzurowanym - zgodnie z **art. 89c** wynagrodzenie za opinię nierzetelną lub sporządzoną ze znacznym opóźnieniem może zostać odpowiednio (sic!) obniżone lub zniesione.

Plusy: przepisy te to niewątpliwie droga w kierunku normalności - wynagrodzenie powinno być znane w chwili przystępowania do pracy nad sporządzeniem opinii, tak jak ma to miejsce typowo na rynku.

Minusy: przepisy wprowadzają szereg niejasności, jeśli chodzi o możliwość kwestionowania ustalonego w trybie **art. 89a i 89b** wynagrodzenia biegłego. Jak ma się zapis o tym, że

potwierdzone przez strony wynagrodzenie jest wiążące do omówionych powyżej przepisów art. 288 § 3 kpc?

Andrzej Zalewski,

Instytut Rynku Nieruchomości i Przedsiębiorstw

INNE MATERIAŁY

(<https://bip.ms.gov.pl>)

(<https://legislacja.rcl.gov.pl/lista/2/projekt/259060>)

(<https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/projekt-ustawy-o-bieglych-instytut-ekspertyz-sadowych,354101.html>)

(<https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/1394789,biegli-sadowi-zmiany-w-przepisach.html>)

<https://wie.pl/b/zmiana-zasad-wynagradzania-bieglych-2019-11-07-i4>